

Лабораторна робота №5

Тема: Програми з циклом із лічильником

Мета: Навчитись створювати програми з циклом і з лічильником

Теоретичні відомості

Цикли. Цикл із лічильником

Види циклів

Часто при виконанні алгоритмів необхідно багаторазово повторювати одні і ті ж дії. Наприклад, щоб зобразити ромашку, потрібно намалювати багато однакових пелюсток; щоб викопати яму, потрібно багато разів повторити подібні рухи лопатою тощо. У таких випадках використовують циклічну структуру або структуру «повторення».

Цикл - це форма організації дій, при якій одна і та ж послідовність дій виконується кілька разів доти, поки виконується деяка умова.

Серія команд, що повторюється без змін при кожному проході циклу (ітерації), називається **тілом циклу**.

Першим розглянемо **цикл з лічильником**. Такий цикл використовується, коли заздалегідь відомо, скільки разів треба виконати тіло циклу. Лічильник набуває початкового значення, перевіряється умова, і якщо вона істинна, то виконується серія операторів, а також лічильник змінюється на величину приросту. Потім все повторюється доти, поки умова не перестане виконуватися.

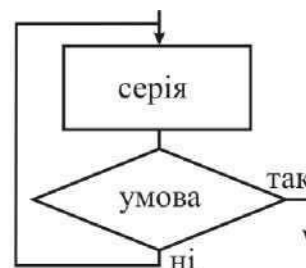
Є ще два типи повторення: з **передумовою** та з **післяумовою**. Такі цикли зручно використовувати, коли заздалегідь не відомо, скільки разів буде виконуватися тіло циклу.

У першому випадку спочатку перевіряється умова, і якщо вона істинна, то тіло циклу виконується черговий раз, якщо ж ні – повторення серії операторів припиняється.

У випадку повторення з післяумовою, спочатку відбувається виконання вказаної дії, а після цього визначається, чи є потреба виконувати її знову. Причому, в цьому випадку повторення відбувається в разі, якщо умова не виконується (див. блок-схеми).

Цикл з передумовою

Цикл з післяумовою

Можливі ситуації, коли тіло циклу з передумовою не виконається жодного разу. Це відбувається в тому випадку, коли при першій перевірці умови значення логічного виразу є хибним.

Якщо при повторенні циклу умова незмінно залишається істинною, то цикл може повторюватися нескінченно.

Цикл з післяумовою обов'язково виконається хоча б один раз, тому що спочатку виконується серія операторів, а потім перевірка умови.

Цикл з лічильником for

Розглянемо синтаксис оператора циклу з лічильником у C++:

```
for (оператор1; вираз1; вираз2)
    оператор_тіла_циклу;
```

Послідовність його виконання така:

крок 1: виконується оператор1;

крок 2: обчислюється вираз1, і якщо він істинний, то виконується оператор тіла циклу. Якщо хибний, то виконання циклу припиняється і виконується наступний оператор; крок 3: обчислюється вираз2;

крок 4: повторюються кроки 2-4.

Наприклад, у програмі може зустрітися такий цикл з лічильником:

```
for (int i = nc; i <= kc; i++)
    cout<<i;
```

for - ключове слово, що означає початок циклу; **i** - змінна циклу, якій присвоюється початкове значення лічильника **nc**;

kc - значення лічильника, після досягнення якого цикл завершується;

i++ - зміна лічильника циклу. Якщо крок не дорівнює одиниці, можна, наприклад, написати: **i=i+5**, чи **i=i+0.25**. Можливе скорочення запису: **i+=5** у першому випадку та **i+= 0.25** у другому. Не забувайте, що у другому випадку змінна циклу повинна мати тип **float**!

В даному випадку виконання циклу здійснюється за такою схемою:

1. Параметр **i** одержує значення **nc**.
2. Робиться перевірка, чи не перевищує значення змінної циклу кінцевого значення лічильника **kc**.
3. Якщо не перевищує, то виконуються оператори у фігурних дужках. Якщо оператор у циклі один, його можна у дужки не брати.
4. Цикл закінчує роботу, як тільки умова **i<=kc** стане хибною.

Розглянемо приклад:

Як бачите, у цій програмі в операторі **for** змінна **num** спочатку отримує

```
#include<iostream.h> //Програма 3.1
#include<conio.h>
int main()
{
    int num;
    for (num = 1; num<=100; num++)
        cout<<num<<" ";
    getch();return 0;
}
```

значення 1. Потім здійснюється перевірка, чи виконується умова **num<=100**. Якщо це так, то виконується відповідний оператор тіла циклу(**cout<<num<<"**"); і **num** збільшується на 1 (**num++** або **num = num + 1**). Потім перевірка і подальші кроки повторюються.

Складемо програму, при виконанні якої комп'ютер «просить» увести число, при якому цикл повинен завершитися, а потім роздрукує всі числа від нуля до уведеного числа:

```

#include<iostream.h> //Програма 3.2
#include<conio.h>
int main()
{
int i,n;
cout<<"Vvedit' chislo: "; cin>>n;

for (i = 0; i <= n; i++)
    cout<<i<<" ";
getch();return 0;
}

```

Тілом циклу **for** може бути складений оператор. Наступна програма підсумує всі цілі числа від 1 до 10, вивівши при цьому покроковий коментар:

```

#include<iostream.h> //Програма 3.3
#include<conio.h>
int main()
{
int i,sum=0;
for (i = 1; i <= 10; i++)
{
cout<<"Dodayu "<<i<<" do "<<sum; //тіло циклу
sum = sum + i; //складений
cout<<"- oderguyu: "<<sum<<endl; //оператор
}
getch();return 0;
}

```

Лічильник циклу можна не тільки збільшувати, а й зменшувати. Заголовок циклу може бути, наприклад, таким:

```
for (i = 10; i >= 1; i--)
```

Внесіть зміни у попередню програму і випробуйте її. У цьому випадку змінна циклу з кожним кроком зменшується на одиницю.

Змінимо програму так, щоб підсумовування цілих чисел від **1** до **n** (**n>1**) здійснювалося доти, поки значення суми не перевищить уведене значення **Smax**. У результаті на екран буде виведено кількість проведених операцій додавання:

```

... //Програма 3.3.1
int i,Smax,n,sum=0;
int k=0;//лічильник операцій додавання
cout<<"Vvedit n:";cin>>n;
cout<<"Vvedit Smax:";cin>> Smax;
for (i = 1; i <= n; i++)
    if(sum<=Smax)
    {
        sum = sum + i;
        k++; //приріст лічильника на одиницю
    }

cout<<" Wikonano: "<<k<<" operaciy"<<endl;
...

```

Основний цикл програми 3.3.1 можна записати ще коротше:

```

... //Програма 3.3.2
for (i = 1; sum<=Smax; i++)
sum += i;
cout<<" Wikonano: "<<--i<<" operaciy"<<endl;
...

```

Зверніть увагу, що між заголовком циклу **for** та тілом циклу не ставиться крапка з комою (;)!!!

Як бачите, перевірка умови **sum<=Smax** тут винесена в заголовок циклу. Крім того, замість змінної **k** в кінці виводиться зменшене на одиницю значення змінної **i**. Отже, такий варіант є кращим з двох причин:

економія пам'яті, завдяки відмові від змінної **k**; **більша швидкодія**, за рахунок зменшення кількості операцій, які повторюються в тілі циклу, з 4-х (<=,=,+,++) до 2-х (+=).

Особливості використання циклу for

Як вже було сказано, іноді, через помилки програмування, повторення циклу не припиняється зовсім. Тоді кажуть, що програма «зациклилася». Причиною «зациклення» є те, що умова припинення циклу не може стати істинною. Уникайте таких помилок.

Приклад зациклення:

```
for (i = 0; i < 100; value++)  
    cout<<i;
```

Цей цикл мав би припинитись при досягненні змінною циклу **i** значення **100**. Але ні у виразах заголовку, ні у тілі циклу значення **i** не змінюється. Як наслідок, значення змінної **i** ніколи не стане рівним 100, і програма буде працювати нескінченно!

Як вже було сказано, цикли **for** не обмежуються використанням в якості лічильника циклу змінних типу **int**. Наприклад, наступна програма використовує змінну циклу типу **char (letter)** для виведення букв латинського алфавіту у першому циклі й змінну типу **float (value)** для виведення чисел із плаваючою крапкою в іншому циклі:

```
#include<iostream.h>                //Програма 3.4  
#include<conio.h>  
int main()  
{  
char letter;  
float value;  
    for (letter = 'A'; letter<='Z'; letter++)  
        cout<<letter;  
    cout<<endl;  
    for (value = 0.0; value<=1.0; value+=0.1)  
        cout<<value<<" ";  
getch();  
return 0;  
}
```

Хід роботи

Завдання 1.

1. Випробуйте програму 3.1. Експериментуючи із цією програмою, змініть значення 100 на 10, 30 і навіть 4000.

2. Випробуйте програму 3.2. Що відбудеться при $n = -1$?

3. Випробуйте програму 3.3. Експериментуючи із програмою, замініть 10 іншими значеннями. Потім замість $i++$ уведіть $i+=5$.

Переробіть програму, як у прикладі 3.3.1. Експериментуйте, уводячи різні значення n та S_{max} .

Завдання 2.

Варіант 1

1. Написати програму, яка виводить на екран ваше ім'я 10 разів.

2. Надрукувати всі натуральні числа від 1 до введеного з клавіатури n та їх квадрати у вигляді таблиці:

```
1  1
2  4
3  9 і т.д.
```

3. Написати програму, яка виводить на екран таблицю вартості, наприклад, яблук в діапазоні від 100 г до 1 кг з кроком 100 г. Нижче наведено рекомендований вигляд екрану програми під час її роботи (дані, введені користувачем, виділені напівжирним шрифтом).

Введіть ціну одного кілограма і натисніть <Enter> (копійки від грн відокремлюйте крапкою) **16.50**

Вага (гр)	Вартість (грн.)
100	1.65
200	3.30
300	4.95
400	6.60
500	8.25
600	9.90
700	11.55
800	13.20
900	14.85
1000	16.50

4. Напишіть програму, яка виводить на екран зображення шахової дошки. Чорні клітини відображати "зірочкою", білі - пропуском. Рекомендований вигляд екрана під час виконання програми наведено нижче.

* * * *
* * * *
* * * *
* * * *
* * * *
* * * *
* * * *
* * * *

Варіант 2

1. Написати програму, яка виводить на екран ваше прізвище 10 разів.
2. Капосний папуга навчився висмикувати у дідуся Івана волосся, яке ще залишилось у того на голові. Почавши з однієї волосини, він кожен день збільшував порцію вдвічі. Через скільки днів дідусеві не знадобиться гребінець, якщо на початку в нього було аж N волосин.
3. Написати програму, яка виводить таблицю степенів двійки від нульової до десятої. Нижче наведено рекомендований вигляд екрану під час роботи програми.

Таблиця степенів двійки

0	1
1	2
2	4
3	8
4	16
5	32
6	64
7	128
8	256
9	512
10	1024

4. Написати програму, яка виводить таблицю квадратів перших десяти цілих позитивних чисел. Нижче наведено рекомендований вигляд екрану під час роботи програми.

Таблиця квадратів.

<i>Число</i>	<i>Квадрат</i>
1	1
2	4
3	9
4	16
5	25
6	36

7	49
8	64
9	81
10	100

Завдання 3

1. Збережіть програми у папці з назвою лабораторної роботи.
2. Дайте відповіді на контрольні запитання.

Контрольні запитання:

1. Що таке «цикл»?
2. Як виконується цикл з лічильником?
3. Як виконується цикл з передумовою?
4. Чи може тіло циклу з передумовою не виконатися жодного разу?
5. Як виконується цикл з післяумовою?
6. Чи може тіло циклу з післяумовою не виконатися жодного разу?
7. Що таке «зациклення»?
8. Чи можливо у циклі for в якості змінних циклу використовувати змінні типу char; типу float?